

SANOAT KORXONALARINI MOLİYALASHTIRISH YO‘NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Rasulkulova Arofatxon Xakimjanovna

Toshkent kimyo texnologiya instituti

Sanoat iqtisodiyoti va menejmenti kafedrası assissenti

G‘afurova Sorabibi Kenjabek qizi

Toshkent kimyo texnologiya instituti

Sanoat muhandisligi va menejmenti fakulteti, 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada sanoat korxonalarini moliyalashtirishning nazariy asoslari hamda O‘zbekiston sanoat sektorida qo‘llanilayotgan amaliy mexanizmlar tahlil qilinadi. Sanoat ishlab chiqarishining barqaror rivojlanishi moliyaviy resurslarga bo‘lgan ehtiyojni kuchaytirayotgani, moliyalashtirish manbalarining diversifikatsiyasi va zamonaviy moliyaviy instrumentlardan foydalanish zarurati ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Tadqiqot davomida tijorat banklari kreditlari, davlat dasturlari, investitsiyalar, lizing va muqobil moliyalashtirish shakllarining sanoat korxonalari faoliyatidagi o‘rni baholanadi. Maqola yakunida sanoat korxonalarini moliyalashtirish yo‘nalishlarini takomillashtirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: sanoat korxonalari, moliyalashtirish, investitsiya, bank krediti, lizing, davlat qo‘llab-quvvatlashi, moliyaviy barqarorlik.

Kirish

Sanoat korxonalari milliy iqtisodiyotning asosiy tayanchi hisoblanadi. Ishlab chiqarish hajmining o‘sishi, yangi texnologiyalarni joriy etish, eksport salohiyatini kengaytirish va bandlikni ta‘minlash jarayonlari bevosita sanoatning moliyaviy imkoniyatlariga bog‘liq. Shu sababli sanoat korxonalarini moliyalashtirish masalasi iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

O‘zbekiston iqtisodiyotida so‘nggi yillarda olib borilayotgan tarkibiy islohotlar, sanoatni modernizatsiya qilish va raqamlashtirish siyosati sanoat korxonalariga bo‘lgan moliyaviy talabni keskin oshirdi. Yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish, mavjud asosiy fondlarni yangilash va innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish uchun uzoq muddatli va arzon moliyaviy resurslar zarur. Bunday sharoitda moliyalashtirish manbalarini kengaytirish va ularning samaradorligini oshirish dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Sanoat korxonalarining moliyalashtirilishi nafaqat bank kreditlari bilan cheklanadi, balki davlat dasturlari, to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar, lizing, obligatsiyalar va muqobil moliyalashtirish shakllarini ham qamrab oladi. Mazkur maqolaning maqsadi sanoat korxonalarini moliyalashtirishning asosiy yo‘nalishlarini

tahlil qilish va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

SANOAT KORXONALARINI MOLİYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Moliyalashtirish — bu korxonaning ishlab chiqarish va investitsiya faoliyatini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan pul mablag'larini shakllantirish jarayonidir. Sanoat korxonalarida moliyalashtirish ishlab chiqarish tsiklining uzluksizligini ta'minlash, asosiy vositalarni yangilash va raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishga xizmat qiladi.

Nazariy jihatdan sanoat korxonalarini moliyalashtirish manbalari ichki va tashqi manbalarga bo'linadi. Ichki manbalarga sof foyda, amortizatsiya ajratmalari va korxona zaxiralari kirsa, tashqi manbalarga bank kreditlari, investor mablag'lari, davlat subsidiyalari va moliya bozorlaridagi instrumentlar kiradi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda tashqi moliyalashtirish manbalarining ahamiyati yuqori bo'ladi.

Sanoat korxonalarini uchun moliyalashtirish strategiyasini tanlashda ishlab chiqarish hajmi, texnologik daraja, risklar va bozor sharoitlari muhim rol o'ynaydi. Uzoq muddatli loyihalar uchun barqaror va nisbatan arzon moliyaviy resurslar zarur bo'lsa, qisqa muddatli ehtiyojlar uchun aylanma mablag'larni moliyalashtirish ustuvor hisoblanadi.

TIJORAT BANKLARI ORQALI MOLİYALASHTIRISH

O'zbekiston amaliyotida sanoat korxonalarini moliyalashtirishning eng keng tarqalgan shakli tijorat banklari kreditlari hisoblanadi. Bank kreditlari ishlab chiqarish jarayonini kengaytirish, xomashyo xaridi, uskunalar sotib olish va investitsiya loyihalarini amalga oshirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

So'nggi yillarda tijorat banklari tomonidan sanoat korxonalariga yo'naltirilayotgan kreditlar hajmi sezilarli darajada oshdi. Biroq yuqori foiz stavkalari, kredit ta'minoti talablari va risklarni baholash mexanizmlarining murakkabligi ayrim korxonalar uchun moliyalashtirish imkoniyatlarini cheklab qo'ymoqda. Shu bois bank kreditlash tizimini takomillashtirish, uzoq muddatli kreditlar ulushini oshirish va ishlab chiqarishga yo'naltirilgan moliyalashtirishni kengaytirish zarur.

DAVLAT DASTURLARI VA BYUDJET MABLAG'LARI

Davlat sanoatni rivojlantirishda faol moliyaviy ishtirok etadi. Investitsiya dasturlari, subsidiyalar, soliq imtiyozlari va kafolatlar orqali sanoat korxonalarining moliyaviy yukini kamaytirish imkoniyati yaratilmoqda. Ayniqsa, strategik tarmoqlar — kimyo sanoati, metallurgiya, energetika va mashinasozlik sohalarida davlat qo'llab-quvvatlashi muhim ahamiyat kasb etadi.

Davlat moliyalashtirish mexanizmlarining samaradorligi ularning manzilliligi va shaffofligiga bog'liq. Mablag'larning ishlab chiqarishga real ta'sir ko'rsatishi,

innovatsion loyihalarga yo'naltirilishi sanoat rivojlanishini jadallashtiradi. Shu bilan birga, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirish moliyalashtirish samaradorligini oshiradi.

INVESTITSİYALAR VA XORIJIY KAPITALNING ROLI

Sanoat korxonalarini moliyalashtirishda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar muhim o'rin tutadi. Xorijiy investorlar nafaqat moliyaviy resurslar, balki zamonaviy texnologiyalar, boshqaruv tajribasi va eksport bozorlariga chiqish imkoniyatini ham olib kiradi. O'zbekiston sanoatiga jalb etilayotgan xorijiy investitsiyalar hajmining oshishi iqtisodiy barqarorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Biroq investitsion muhitning jozibadorligi moliyaviy barqarorlik, huquqiy kafolatlar va infratuzilma rivojiga bog'liq. Shu sababli sanoat korxonalarini moliyalashtirishda investitsiya muhitini yaxshilash va investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish muhim vazifa hisoblanadi.

LIZING VA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH SHAKLLARI

Lizing sanoat korxonalari uchun asosiy vositalarni yangilashda samarali moliyaviy instrument hisoblanadi. Ushbu mexanizm korxonalarga katta boshlang'ich mablag'siz zamonaviy uskunalarni foydalanishga olish imkonini beradi. Lizing orqali moliyalashtirish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va texnologik yangilanishni tezlashtiradi.

Shuningdek, obligatsiyalar chiqarish, faktoring, venchur moliyalashtirish kabi muqobil moliyalashtirish shakllari ham sanoat korxonalari uchun istiqbolli yo'nalish hisoblanadi. Bu instrumentlar moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilishga va bank kreditlariga qaramlikni kamaytirishga xizmat qiladi.

MOLIYALASHTIRISH YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Sanoat korxonalarini moliyalashtirishni takomillashtirish quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq, ya'ni bank kreditlarida uzoq muddatli va investitsion kreditlar ulushini oshirish, davlat va xususiy sektor hamkorligini rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash va xorijiy kapitalni jalb etish, lizing va muqobil moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish, moliyaviy risklarni boshqarish tizimini takomillashtirishdan iboratdir.

Ushbu chora-tadbirlar sanoat korxonalarining moliyaviy barqarorligini oshirish, ishlab chiqarish hajmini kengaytirish va raqobatbardoshligini mustahkamlash imkonini beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, sanoat korxonalarini moliyalashtirish iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. O'zbekiston sanoat sektorida moliyalashtirish manbalarining kengayishi, bank tizimi, davlat dasturlari va investitsiyalar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash dolzarb vazifadir. Tadqiqot shuni

ko'rsatadiki, moliyalashtirish yo'nalishlarini takomillashtirish sanoat ishlab chiqarishining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kelgusida sanoat korxonalarini moliyalashtirishda innovatsion moliyaviy instrumentlardan foydalanish, raqamli moliya texnologiyalarini joriy etish va investitsion muhitni yanada yaxshilash iqtisodiy o'sishning muhim omiliga aylanishi kutilmoqda.